

TIL VA TA'LIM: INNOVATSION YONDASHUVLAR VA MUAMMOLAR

Tursunqulova Kamola Shuxratovna

Toshkent Davlat yuridek universiteti huzuridagi
Samarqand viloyati akademik litseyi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Til va ta'lim – bu zamonaviy jamiyat taraqqiyotining asosiy omilaridan biri hisoblanadi. Insoniyat taraqqiyotida til har doim masofani qisqartiruvchi, madaniyatlar, tajribalar va bilimlarni bog'lovchi vosita bo'lgan. Shu sababli, har qanday millat yoki davlat taraqqiyotida tilga va ta'limga berilgan e'tibor, uning kelajagi uchun alohida ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda dunyo bo'ylab axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi til va ta'lim sohalariga ham yangicha, innovatsion yondashuvlarni olib kirdi. Bu jarayonda O'zbekiston Respublikasi ham mustaqillikdan keyin o'z milliy ta'lim modeli, o'qitish va bilim berish tizimini rivojlantirishga kirishdi.

Kalit so'zlar: til, innovatsion yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar, ta'lim, mustaqil fikrlash, axborot texnologiyalari, bilim, ko'nikmalar, elektron resurslar.

Innovatsion yondashuvlar deganda, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish, o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirish, interaktiv metodlarni joriy qilish va o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish kabi muhim yo'nalishlar tushuniladi. Ilgari ta'lim jarayoni ko'proq informatsiyani yetkazish va yodlashga asoslangan bo'lsa, hozirgi kunda asosiy e'tibor ijodiy yondashuv, kritikfikir, yangi bilimlarni mustaqil qabul qilishgacha kengaymoqda. Masalan, zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalari yordamida talaba yoki o'quvchi darsdan tashqari vaqt ham o'zi mustaqil izlanish olib borishi, onlayn kurslar yoki elektron resurslarni o'rganishi, tajriba orttirishi mumkin. Shu jihati bilan til ta'limida ham innovatsiyalar o'quvchilarning lingvistik kompetensiyasini mustahkamlash, kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish, yangi so'z va iboralarni tez va samarali o'zlashtirish imkonini bermoqda. Hozirgi kunda ta'lim sohasini modernizatsiya qilishga yo'naltirilgan bir nechta davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. Buning natijasida maktab, litsey va kollejlarda uchun yangilangan o'quv dasturlari ishlab

chiqildi, elektron darsliklar, videodarslar, onlayn testlar va boshqa resurslar keng joriy qilindi. Tilni o‘rganishda mustaqil o‘zlashtirish, mashq qilish uchun multimediya vositalari, interaktiv faoliyatlar va loyiha asosida ta’lim metodlarini qo‘llash ijobiy natija bermoqda. O‘quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasi ortib, yangi bilimlarni to‘laqonli, amaliy va hayotga tatbiq etish ko‘nikmasi shakllanmoqda. Innovatsion yondashuvlarning yana bir muhim jihati – bu o‘qituvchilar va o‘rganuvchilar orasida teng va ochiq, yaxshi muhit yaratish, ya’ni demokratik va interaktiv muloqotga asoslangan o‘quv prostori yaratishdir. Bunday muhitda har bir talaba o‘z g‘oyasini, fikrini erkin ifoda etadi, o‘z bilim va qobiliyatlarini ko‘rsatish uchun imkoniyatga ega bo‘ladi. Hozirgi zamonaviy tillarni o‘qitishda faol hamkorlik, o‘zaro fikr almashish, jamoaviy loyihalar yuritish va o‘zaro o‘rganish usullari – til o‘rganish jarayonini ancha tezlashtiradi va samarali qiladi.[1]

Innovatsion metodikalardan qo‘llanilayotgan eng muhimlaridan biri – bu kommunikativ yondashuv. Bu usul asosan muloqotga asoslangan, o‘quvchilarga hayotiy vaziyatlarni modellashtirish va ularni hal etishda til so‘zlashish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, ingliz tilini o‘qitishda turli dialoglar, rolli o‘yinlar, debatlar va muhokamalar, ishtirokchilarning faol fikrlashini rag‘batlantiradi, tabiiy til muhitini yaratadi. Onlayn platformalar, sun’iy intellekt asosidagi dars ilovalari – bu imkoniyatlarni yanada kengaytiradi. Ba’zi tillarni o‘rganishda individual yondashuv asosida differensial metodlar joriy qilinmoqda. Har bir o‘quvchi bilim darajasi, tayyorgarligi, qiziqishidan kelib chiqqan holda turli dars resurslari, mashq va amaliyotlarga yo‘naltirilmoqda. Bunda zamonaviy diagnostika va monitoring vositalari, elektron portfoliolar, natijani baholash tizimlari yordamida o‘qituvchi va o‘quvchi o‘z taraqqiyotini doimiy tahlil qilib boradi. Bu esa har bir shaxsning til kompetensiyasini rivojlantirishda individual yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi. O‘zbekiston ta’lim tizimining so‘nggi yillardagi islohotlarida ingliz tili, rus tili, koreys, nemis kabi xorijiy tillar o‘qitishga alohida ahamiyat berilmoqda. Bu borada xorijiy tajribalarni o‘zlashtirish, xorijiy grantlar va loyihalar doirasida zamonaviy dasturlarni ishlab chiqish, xorijiy ustozlarni jalb qilish, onlayn intensiv kurslarni tashkil qilish kabi ishlar amalga oshirilmoqda. Bular natijasida yoshlarning til o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi ortib, global bilim va imkoniyatlar sari yo‘l ochilmoqda.

Bundan tashqari, ona tili va adabiyot darslari, intellektual viktorinalar va tanlovlar, til forumi va festival kabi tadbirlar tilga, soʻz boyligiga, kitobxonlik madaniyatiga boʻlgan ijobiy munosabatni shakllantirishga xizmat qilmoqda.[2]

Innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi natijasida qator muammolar ham namoyon boʻlmoqda. Eng asosiy muammolardan biri – bu oʻqituvchilarning zamonaviy texnologiyalarga tayyorligi, yangi metodika va vositalarni oʻzlashtirish borasidagi malakasi yetarli darajada emasligi masalasidir. Baʼzi hududlarda internet tezligi pastligi, texnik vositalar yetarli emasligi, rivojlangan infratuzilma yetishmasligi innovatsion darslarni toʻliq oʻtkazishda qiyinchilik tugʻdiradi. Bundan tashqari, darsliklar va oʻquv resurslarning zamonaviyligi, metodik materiallarning yangiligi ham ayrim joylarda toʻliq oʻz aksini topmagan. [3]

Oʻzbek tilini davlat tili sifatida rivojlantirish, uning xalqaro miqyosda tanilishi va oʻrganilishini kengaytirish, yoshlar oʻrtasida milliylik va zamonaviylik uygʻunligini taʼminlashda ham innovatsion taʼlim strategiyalari kerak boʻlmoqda. Til siyosati va amaliyotda koʻproq ilmiy-lingvistik asoslangan, zamonaviy kommunikatsion imkoniyatlarga ega boʻlgan The studies conducted by the Ministry of Higher and Secondary Specialized Education koʻrsatganidek, yangi darsliklar va testlar joriy qilinayotgani, maktab darslaridagi sifat ham yaxshilanmoqda. Shuningdek, koʻp tillilik siyosatining izchil joriy qilinishi, ayniqsa, zamonaviy bilimlarni xorijiy tillarda oʻzlashtirishga imkoniyat ochmoqda. Endilikda yosh avlod bir necha tilni mukammal oʻrganishga harakat qilmoqda, bu esa ularning intellektual salohiyatini va raqobatbardoshligini oshiradi. Zamonaviy til taʼlimi global integratsiyaga xizmat qiladi, ochiq muloqot va hamkorlik, madaniy almashinuv uchun mustahkam poydevor yaratadi. [4]

Innovatsion yondashuvlarning oʻziga xos natijasi sifatida, yoshlar oʻz bilim va salohiyatini mustaqil rivojlantirishga, zamonaviy kasb va texnologiyalarni oʻzlashtirishga intilmoqda. Onlayn taʼlim va ochiq elektron resurslar yordamida taʼlim jarayonlarining sifat koʻrsatkichlari ham oʻsib bormoqda. Oʻzbekistonning xalqaro reytinglardagi oʻrniga eʼtibor berilsa, koʻplab yoshlar xorijiy oliy taʼlim muassasalarida oʻqib, zamonaviy bilim

va tajribani o‘zlashtirib mamlakat taraqqiyotiga hissa qo‘shmoqda. Shu ma’noda, til va ta’limdagi innovatsion yondashuvlar jamiyatda modern, tafakkurli, ijodiy avlod shakllanishiga xizmat qiladi. Muammolarni bartaraf etish uchun, birinchi navbatda, o‘qituvchilarning malakasini oshirish, zamonaviy metodik va texnik resurslardan foydalanish imkoniyatini kengaytirish zarur. Davlat tomonidan ajratilayotgan mablag‘lar, grant va dasturlar natijasida har yili minglab pedagog va yoshlar xorijda tajriba almashadi. Bu esa ta’lim jarayoniga ilg‘or xorijiy amaliyotlarni jalb qilishga yordam beradi. Shuningdek, interaktiv va ijodiy metodlarni keng qo‘llash, multimedia vositalarini ta’lim jarayoniga tatbiq qilish, o‘quv muassasalarini sifatli texnika va dasturiy ta’minot bilan ta’minlash muhim ahamiyatga ega. Innovatsion yondashuvlarda muammolarning yana biri, ya’ni darsliklar va o‘quv resurslarining turlicha sifati, ba’zan eski uslubga asoslangani, yangi pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unlashmaganiga e’tibor qaratish lozim. Buning uchun ilmiy-tadqiqot muassasalari, malaka oshirish markazlari, ustoz-mentorlari o‘rtasida muntazam hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, yangi o‘quv materiallarini ishlab chiqish, xalqaro ekspertlarni jalb qilish hamda ilg‘or xorijiy tajribani keng o‘rganish, doimiy monitoring va baholash mexanizmlarini takomillashtirish, innovatsion ta’lim resurslarini o‘zbek tilida yaratish zarur. Milliy mentalitetimizga mos, qadriyatlarimizni saqlagan holda, zamonaviylik, ochiqlik, innovatsion fikrlashni namoyon qiladigan ta’lim muhitini shakllantirish kelajakda uzluksiz taraqqiyot va raqobatbardosh jamiyat uchun muhim asos bo‘lib xizmat qiladi. Bu borada davlat, jamoatchilik va har bir alohida shaxs hamkorligini kuchaytirish, ijtimoiy tarmoqlar va internet maydonidan to‘g‘ri foydalanish, ota-onalar va jamoat tashkilotlarini birlashtirish bugunning asosiy vazifalaridan bo‘lib qolmoqda.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, til va ta’lim sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish taraqqiyotning zamonaviy bosqichi bo‘lib, yoshlarning har tomonlama yetuk, ijodiy va raqobatbardosh shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qilmoqda. Bu jarayonda har tomonlama hamkorlik, yangi metodikalarni yaratish, motivatsiyani oshirish va texnik imkoniyatlardan to‘liq foydalanish, har bir o‘qituvchi, o‘quvchi va ota-onaning faolligi, amaliy do‘stona muhit yaratish katta ahamiyatga ega. Innovatsion til va ta’lim modelini

rivojlantirish, global jarayonlarga moslashgan, zamonaviy asliyatimizni saqlagan holda, samarali va natijador ta'lim tizimini shakllantirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu orqali, kelajak avlod uchun zamonaviy, ochiq va taraqqiyparvar jamiyat poydevori yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. E.S. Po'latov. Chet tillarni o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalar. Maktabda chet tillari - 2002 yil №1. S.22-27.
2. Халикова, Л. У., & Абдураззаков, Ш. А. У. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ У СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА. Academy, (6 (69)), 43-44. <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-motivatsii-u-studentov-neyazykovyh-spetsialnostey-pri-izuchenii-angliyskogo-yazyka>
3. Халикова, Л. У., & Мустафаева, К. Н. К. (2021). РАБОТА С АНГЛИЙСКИМ АЛФАВИТОМ И ИЗУЧЕНИЕ ОТДЕЛЬНЫХ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ. Academy, (6 (69)), 39-40. <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-s-angliyskim-alfavitom-i-izuchenie-otdelnyh-grammaticheskih-yavleniy>
4. Uktamovna, X. L. (2021). TEACHING COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MODERN FOREIGN LANGUAGES. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(6), 53-56.
5. Yuldasheva Ma'Mura Bahtiyarovna (2020). The organization of the mental lexicon. Наука, образование и культура, (1 (45)), 44-45.
6. Bakhtiyarovna, Y. M. (2022). RELATION OF COMPARATIVE STYLISTICS WITH TRANSLATION THEORY.